

STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA STROJNICKÁ A STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA
PROFESORA ŠVEJCARA, PLZEŇ, KLATOVSKÁ 109

Ing. Petr Vlček
Elektrotechnika

Cvičení

SOUBOR PŘÍPRAV PRO 3. R.

OBORU 23-41-M/01

Strojírenství

Vytvořeno v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost
CZ.1.07/1.1.30/01.0038 Automatizace výrobních procesů ve strojírenství
a řemeslech

Monitorovací indikátor 06.43.10

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dílo podléhá licenci Creative Commons Uveďte autora - Nevyužívejte
dílo komerčně – Zachovejte licenci 3.0. Česko

Obsah

1. Základní seznámení s měřicími přístroji	3
Písemná příprava	3
Teoretický úvod k ostatním cvičením	4
Související přípravy.....	5
2. Ověření voltmetru a měření odporů	6
Písemná příprava	6
Zadání úlohy 2.....	7
Související přípravy.....	9
3. Měření impedancí.....	10
Písemná příprava	10
Zadání úlohy 3.....	11
Související přípravy.....	13
4. Měření na simulovaném 3fázovém spotřebiči	17
Písemná příprava	17
Zadání úlohy 4.....	18
Související přípravy.....	20
5. Měření základních parametrů transformátoru.....	22
Písemná příprava	22
Zadání úlohy 5.....	24
Související přípravy.....	27
6. Měření na tlumivkách	28
Písemná příprava	28
Zadání úlohy 6.....	29
Související přípravy.....	30
7. Měření na diodách.....	31
Písemná příprava	31
Zadání úlohy 7.....	32
Související přípravy.....	33
8. Měření na rezistoru a fotorezistoru	36
Písemná příprava	36
Zadání úlohy 8.....	37
Související přípravy.....	38
9. Měření na jednocestném usměrňovači	39
Písemná příprava	39
Zadání úlohy 9.....	40
Související přípravy.....	41
10. Měření kapacity a kmitočtové závislosti reaktance kondenzátoru.....	42
Písemná příprava	42
Zadání úlohy 10.....	43
Související přípravy.....	44
11. Měření teploty pomocí odporového teploměru	45
Písemná příprava	45
Zadání úlohy 11.....	46
Související přípravy.....	47

1. Základní seznámení s měřicími přístroji

Písemná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 1	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 1. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Základní seznámení s měřicími přístroji.	
Druh vyučovací hodiny: 1 hodina praktických ukázek kombinovaných s výkladem Didaktické pomůcky: Projektor, PC, přístroje potřebné pro praktické ukázky (voltmetry, ampérmetry, univerzální přístroj...). Hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Seznámit se s měřicími přístroji, naučit se základy jejich obsluhy. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Definujte proud a napětí. b) Definujte elektrický odpor. c) Jaké znáte další elektrické veličiny.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Základní rozdělení měřicích přístrojů. b) Měřicí rozsahy, chyba měření a vliv odporu měřicího přístroje na výsledky měření. c) Praktické ukázky práce s jednotlivými přístroji – měření proudu, napětí, přepínání rozsahů atd.
III.	SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání., ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 4. c) Studijní text – náplň hodiny 05st3H07-10(M1_VAR). d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

Teoretický úvod k ostatním cvičením

Rozdělení přístrojů

- Podle měřené veličiny
- Podle provedení a principu

Popis analogových měřicích přístrojů

- Stručný přehled měřicích soustav a jejich principů
- – výhody, nevýhody

Digitální měřicí přístroje - multimetry

- Základní princip, srovnání s analogovými z hlediska použití

Osciloskopy

- analogové nebo digitální – ukazují časový průběh měřené veličiny

Měřicí rozsahy a chyba měření a vliv odporu měřicího přístroje

Absolutní chyba (pro voltmetr): $\Delta_U = U_N - U_S$ kde

Δ_U je absolutní chyba * U_N je naměřená hodnota * U_S je skutečná hodnota

Relativní chyba (pro voltmetr) $\delta_U = \frac{\Delta_U}{U_S} * 100$ [%] kde

δ_U – relativní chyba * Δ_U je absolutní chyba * U_S je skutečná hodnota

Třída přesnosti: Maximální relativní chyba, kterou přístroj může vykazat vztažena na celý rozsah. Je udána na přístroji. Pro voltmetr platí:

$$TP = \frac{\Delta_{Um}}{U_R} * 100 \quad [\%] \text{ kde}$$

TP – třída přesnosti * Δ_{Um} je maximální absolutní chyba přístroje * U_R – měřicí rozsah

Praktické ukázky použití přístrojů

- ampérmetr
- voltmetr
- osciloskop
- univerzální přístroj

Související přípravy

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 05st3H07-10(M1_VAR)

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 4	
Školní rok: 2012/13.	
Obor: Strojírenství.	
Předmět: Elektrotechnika.	
Ročník: 2.	
Vyučovací hodina: 4/64.	
Zpracoval: ing. Petr Vlček, Paed.	
Název tematického celku: Elektrický obvod.	
Téma vyučovací hodiny: Základní veličiny elektrotechniky.	
Druh vyučovací hodiny: výkladová.	
Didaktické pomůcky: Projektor, PC (nebo ve třídě - tabule).	
Vzdělávací cíl: Zná základní veličiny elektrického obvodu.	
Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY
a)	Popište princip vodivosti.
b)	Co ovlivňuje pohyb nosičů.
c)	Namalujte a popište základní elektrický obvod.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA
a)	Elektrický proud a napětí.
b)	Hlavní elektrické veličiny látek: odpor a vodivost.
c)	Závislost odporu a vodivosti na teplotě.
d)	Odpor a materiál.
III.	SHRNUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ
a)	Spočítat konkrétní příklad na změnu odporu a teplotou.
b)	Definujte veličiny napětí, proud, odpor, vodivost.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU
	Projít výukový text ELED04.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY
a)	Literatura: BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i> . Praha: Informatorium, 3. vydání., ISBN 80-7333-043-1.
b)	Studijní text – náplň hodiny: ELED04.
c)	Mezipředmětové vztahy: Matematika, fyzika.

2. Ověření voltmetru a měření odporů

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 2	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 2. - 3.(praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 1: Ověření voltmetru a měření odporů.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktického měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj ss, potenciometr, voltmetr, sada odporů, universální měřicí přístroj), hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měřit proud, napětí a odpor a stanovit chybu měření Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Definujte chyby měřících přístrojů. b) Jaký vliv má odpor přístroje na výsledky měření. c) Definujte rozsah měřicího přístroje.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA – ZADÁNÍ ÚKOLU MĚŘENÍ. a) Ověření voltmetru a sestavení opravné křivky a zjištění relativní chyby. b) Měření neznámých odporů.
III.	SHRNUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ. Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 05st3H07-10(M1VAR) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání., ISBN 80-7333-043-1. b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 4. c) Studijní text – náplň hodiny 05st3H07-10(M1_VAR). d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

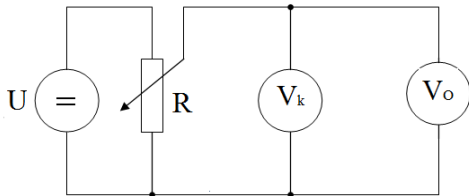
Zadání úlohy 2

Název měření: Ověření voltmetru a měření odporů

Úkol měření

- Ověřte voltmetr na jednom rozsahu pro šest hodnot při plynulém zvětšování napětí a pro šest hodnot při plynulém snižování napětí.
 - Z naměřených hodnot vypočtete opravy a nakreslete opravné křivky pro zvětšování i snižování napětí.
 - Pro každé měření zjistěte absolutní chybu, relativní chybu. Určete třídu přesnosti a porovnejte, zda pro daný vyhovuje.
- Změřte u 2 neznámých rezistorů odpor pomocí Ohmova zákona dvěma způsoby. U každého měření vyčíslte relativní chybu měření. Odůvodněte výsledky, který způsob byl pro který odpor přesnější? Hodnoty rezistorů zkontrolujte pomocí ohmetru.

Popis úkolu 1

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot a její popis

Č.měření	U_o [V]	U_{kn} [V]	Δ_n [V]	o_n [V]	U_{kd} [V]	Δ_d [V]	o_d [V]
1.							

Měření:

U_o : Napětí měřené ověřovaným

U_{kn} : Přesné napětí směrem nahoru

U_{kd} : Přesné napětí směrem nahoru

Výpočet:

Absolutní odchylka směrem nahoru: $\Delta_n = U_o - U_{kn}$

Absolutní odchylka směrem nahoru: $\Delta_d = U_o - U_{kd}$

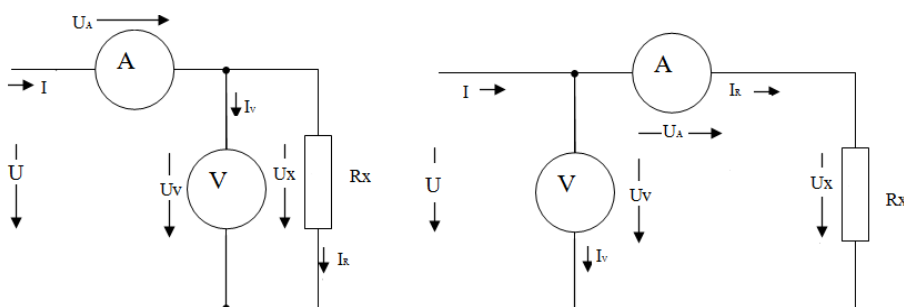
opravu $o_n = |\Delta_n|$ a $o_d = |\Delta_d|$

Třída přesnosti:

Vypočte se pro řádek s největší opravou o_{\max} : $\delta_{\max} = \frac{o_{\max}}{M} * 100 = \frac{0,1}{6} * 100 = 1,66\%$

Stanovení křivky oprav graficky: $o=f(U_o)$

Popis úkolu 2:

- Změří se napětí a proud pro 1 velký a 1 malý odpor v obou zapojeních
- Vypočítáme odpor: $R_{xvyp} = \frac{U}{I}$
- Stanovíme chybu:

$$\text{levé schéma } \delta_R = \frac{R_{xvyp}}{R_{iv}} * 100 \quad [\%] \quad R_{iv} - \text{odpor voltmetru}$$

$$\text{pravé schéma } \delta_R = \frac{R_{ia}}{R_x} * 100 \quad [\%] \quad R_{ia} - \text{odpor ampérmetru}$$

Porovnání metod a určení, která se hodí pro velké a která pro malé odpory.

Související přípravy

Viz cvičení 1 (v tomto materiálu)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 05st3H07-10(M1_VAR)

3. Měření impedancí

Písemná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 3	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 4. - 5. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 2: Měření impedancí.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj střídavého proudu, potenciometr, voltmetr, sada odporů, universální měřící přístroj, kondenzátory a cívky) hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měřit impedance, střídavé proudy a napětí a výkony, zpracovat fázorový diagram. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Definujte 4 veličiny střídavého proudu a napětí. b) Definujte impedanci a fázový posun. c) Nakreslete impedanční trojúhelník a odvoďte z něj výkonový.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Měření impedance a činného odporu cívek s jádrem a bez jádra. b) Korekce výkonu. c) Z naměřených hodnot vytvořit fázorový diagram.
III.	SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 10st3H17-18(M2_ZPQ) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 4,5,6,8. c) Studijní text – náplň hodiny 10st3H17-18(M2_ZPQ). d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

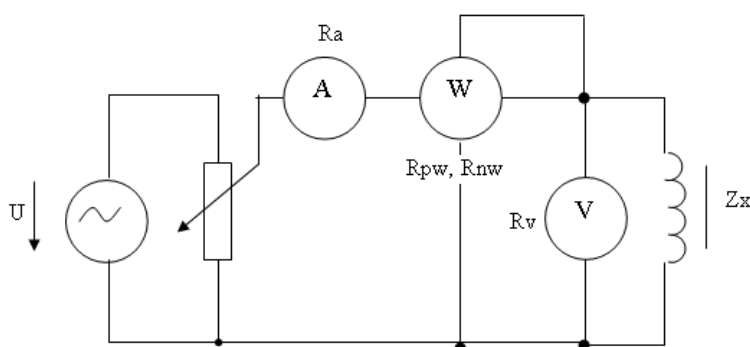
Zadání úlohy 3

Název měření: Měření impedancí

Úkol měření

1. Změřte impedanci Z_x , činný odpor R_x a indukčnost L_x ($f=50$ Hz) dvou cívek (vzduchové a se železným jádrem) vždy pro 2 hodnoty napětí.
2. Vypočtete korigovaný výkon P' : od naměřené hodnoty výkonu P odečtete výkon ztracený ve V-metru (U_2/R_v) a napěťové cívce W-metru (U_2/R_{nw}), nebo A-metru (R_{al_2}) a proudové cívce W-metru ($R_{pw}I_2$).
3. Pro vybrané napětí u jedné z cívek namalujte fázorové diagramy (základní, impedanční, a výkonový) ve zvoleném měřítku. Určete z něj jalový výkon, sdánlivý výkon a reaktanci. Vyčíslete okamžitou hodnotu napětí a proudu střední a maximální hodnoty.

Popis úkolu 1-2:

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot pro cívku bez jádra

Č.měření	U (V)	I (A)	P (W)	P'(W)	cos φ	Zx(Ω)	Rx(Ω)	Lx(H)
1.	změříme	změříme	změříme					

Postup je podobný jako Ohmovy metody – předpoklad malý odpor => zapojení voltmetru a cívky

Pro použitý rozsah musíme spočítat odpor napěťové cívky wattmetru a voltmetru:

- $R_{wv} = \langle \text{udáný } R \text{ na přístroji} \rangle * \langle \text{použitý rozsah} \rangle$

Pro použitý rozsah (budeme přepínat) je nutno spočítat násobící konstanty výchylky pro všechny přístroje:

- $K = \frac{\text{zvolený}_\text{ rozsah}}{\text{počet}_\text{ dílků}_\text{ stupnice}}$

- Měřená veličina je pak: $X = K * \langle \text{počet dílků} \rangle$

- Ztracený výkon na napěťové cívce wattmetru: $P_{nw} = \frac{U^2}{R_{nw}}$

- Ztracený výkon na voltmetru: $P_v = \frac{U^2}{R_v}$

- Korigovaný výkon: $P' = P - (P_{nw} + P_v)$

- Fázový posun cívky: $\cos \varphi = \frac{P'}{U * I}$

- Impedance cívky: $Z_x = \frac{U}{I}$

- Činný odpor cívky: $R_x = Z_x * \cos \varphi$

- Indukčnost cívky pro 50Hz napájení: $L_x = \frac{Z_x}{2 * 50 * \pi} * \cos\varphi$

Popis úkolu 3: Diagramy

Kreslíme na mm papír. Zvolíme měřítko:

- Základní: V/mm pro napětí, mA/mm pro proud
- Impedanční: Ω /mm
- Výkonový: W/mm = VA/mm = VAR/mm.

Impedanční: Známe reálnou část (činný odpor R_x) a posun (z $\cos\varphi$ vypočteme posunový úhel). Postup kreslení:

- Na reálné ose nakreslíme fázor R_x
- Celkovou impedanci posuneme o **úhel φ** správným směrem (cívka – orientace úhlu je stejná jako u základního digramu pro U a I)
- Dokreslíme podle pravidel vektorového součtu $Z=R_x+X$ jalovou reaktanci X na imaginární ose, kterou odměříme.

Výkonový: Známe reálnou část (činný výkon P) a fázový posun (φ), který je stejný jako u impedančního diagramu. Dopočítáme zdánlivý výkon S ($S=UI$). Dále postupujeme analogicky s návodem pro impedanční diagram. Odměříme jalový výkon Q

Základní diagram a vyčíslení hodnot

- Voltmetr a ampérmetr změřily efektivní hodnoty napětí proudu, dále známe fázorový posun
- Pro kreslení fázorů potřebujeme maximální hodnoty. Provedeme přepoččet podle vztahu mezi U_{max} a U_{ef} (I_{max} , I_{ef}) – viz materiály
- Zvolíme směr napětí (reálná osa) a pod úhlem φ . namalujeme fázor proudu správným směrem.
- Maximální hodnoty byly vyčísleny pro kreslení fázoru – opišeme
- Střední hodnota lze určit z maximální – viz materiály
- Okamžitá hodnota má tvar: $X_{max}\sin(\omega t)$, kde X_{max} je proud či napětí, ω je úhlová frekvence ($\omega=2\pi f$), $f=50$ Hz.

Související přípravy

Viz cvičení 1 - 2 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 10st3H17-18(M2_ZPQ)

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 6	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 1-2 (teorie). Zpracoval: Ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Střídavé proudy. Téma vyučovací hodiny: Základní pojmy, časový průběh sinusových veličin, kmitočty.	
Druh vyučovací hodiny: výkladová. Didaktické pomůcky: Projektor PC. Vzdělávací cíl: znát základní pojmy popisu střídavých veličin. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA
	a) Střídavý proud – model. b) Časový průběh střídavého proudu. c) Fázorové zobrazení střídavých veličin.
III.	SHRnutí UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ
	a) Stručné zopakování použití modelu a jeho návaznost na fázor. b) Shrnutí principu jak vznikne z pohybu fázoru průběh. c) Shrnutí základních pojmů.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU
	Projít výukový text 01st3H01-02(model_str.IU).
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY
	• Literatura: BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. a) Studijní text – náplň hodiny 01st3H01-02(model_str.IU). b) Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 5

Školní rok:2013/14

Obor: Strojírenství

Předmět: Elektrotechnika

Ročník:3

Vyučovací hodina: 3 (teorie)

Zpracoval: Ing. Petr Vlček

Název tematického celku: Střídavé proudy

Téma vyučovací hodiny: Napětí a proud sinusových průběhů, okamžitá, maximální a efektivní hodnota.

Druh vyučovací hodiny: výkladová

Didaktické pomůcky: Projektor PC.

Vzdělávací cíl: znát základní vztahy pro střední a efektivní hodnotu, rozumět pojmu impedance.

Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.

I. OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY

- a) Popište na modelu vznik střídavého proudu.
- b) Schématicky znázorněte model a určete z něj maximální a minimální hodnotu napětí.
- c) Nakreslete průběh střídavého proudu a popište ho.
- d) Definujte, co je fázor a uveďte vztah fázoru a průběhu.
- e) Vysvětlete 4 základní pojmy, popisující střídavý proud.

II. VÝKLAD NOVÉHO UČIVA

- a) Efektivní hodnota.
- b) Střední hodnota.
- c) Zátěže v obvodech střídavého proudu a Ohmův zákon. Impedance.

III. SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- a) Zdůraznění významu efektivní hodnoty a její definice
- b) Zdůraznění významu střední hodnoty a její definice
- c) Princip impedance.

IV. ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU

Projít výukový text 02st3H03(str_ef_h).

V. LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY

- a) Literatura: BLAHOVEC, A. *Elektrotechnika I, I, III*. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1.
- b) Studijní text – náplň hodiny 02st3H03(str_ef_h).
- c) Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 6

Školní rok:2013/14.

Obor: Strojírenství.

Předmět: Elektrotechnika.

Ročník:3.

Vyučovací hodina: 4-5 (teorie).

Zpracoval: Ing. Petr Vlček.

Název tematického celku: Střídavé proudy.

Téma vyučovací hodiny: Obvody střídavého proudu, řešení obvodů ideálního rezistoru, cívky a kondenzátoru.

Druh vyučovací hodiny: výkladová.

Didaktické pomůcky: Projektor PC.

Vzdělávací cíl: Porozumět fázorovým diagramům. Umět nakreslit fázorový diagram zatěžující impedance.

Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.

I. OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY

- a) Definujte efektivní hodnotu proudu (napětí).
- b) Odvoďte základní vztah pro efektivní hodnotu proudu (napětí)
- c) Co je impedance a jak vzniká?

II. VÝKLAD NOVÉHO UČIVA

- a) Složky impedance.
- b) Zátěž s odporem.
- c) Zátěž s ideálním rezistorem.
- d) Zátěž s ideálním kondenzátorem.
- e) Kombinovaná zátěž a rezonanční obvody.

III. SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- a) Fázorový diagram rezistoru.
- b) Fázorový diagram cívky.
- c) Fázorový diagram kondenzátoru.
- d) Kombinovaný fázový diagram.

IV. ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU

Projít výukový text 03st3H04-05(faz.diagr) – prvních pět kapitol.

V. LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY

- a) Literatura: BLAHOVEC, A. *Elektrotechnika I, I, III*. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1.
- b) Studijní text – náplň hodiny 03st3H04-05(faz.diagr) pouze kapitola 1*-5 (6-7 jen doplňuje látku).
- c) Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 8

Školní rok:2013/14.

Obor: Strojírenství.

Předmět: Elektrotechnika.

Ročník:3.

Vyučovací hodina: 6 (teorie).

Zpracoval: ing. Petr Vlček.

Název tematického celku: Střídavé proudy.

Téma vyučovací hodiny: Výkon střídavého proudu, účinník.

Druh vyučovací hodiny: výkladová.

Didaktické pomůcky: Projektor PC.

Vzdělávací cíl: Porozumět výkonovému trojúhelníku, znát složky výkonu a rozumět pojmu účinník.

Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.

- I. OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY
 - a) Definujte složky impedance. Co je reaktance?
 - b) K čemu slouží fázorový diagram zátěže.
 - c) Namalujte a vysvětlete fázorový diagram odporové zátěže.
 - d) Namalujte a vysvětlete fázorový diagram induktivní zátěže.
 - e) Namalujte a vysvětlete fázorový diagram kapacitní zátěže.
 - f) Namalujte a vysvětlete fázorový diagram sériového a paralelního RLC obvodu
 - g) Co je rezonance a jak se využívá.
 - h) Co je kapacitní zátěž a jak se spočte fázový posun.
 - i) Co induktivní zátěž a jak spočte fázový posun.
- II. VÝKLAD NOVÉHO UČIVA
 - a) Výkon střídavého proudu.
 - b) Účinník a jeho kompenzace.
 - c) Vysvětlení na příkladech.
- III. SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ
 - a) Souvislost výkonového trojúhelníku s fázorovým diagramem impedance.
 - b) Účinník.
- IV. ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU
 - a) Projít výukový text 04st3H06(vykon) .
 - b) Prostudovat z tohoto textu kapitoly příklady.
- V. LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY
 - a) Literatura: BLAHOVEC, A. *Elektrotechnika I, I, III*. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1.
 - b) Studijní text – náplň hodiny 04st3H06(vykon).
 - c) Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

4. Měření na simulovaném 3fázovém spotřebiči

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 4	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 6. - 7. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 3: Měření na simulovaném 3fázovém spotřebiči.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj střídavého proudu, potenciometr, voltmetr, sada odporů, universální měřicí přístroj, kondenzátory a cívky) hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měřit střídavé proudy a napětí a výkony na jedné fázi třífázového spotřebiče a umět vyčíslit sdružená napětí a výkony. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY Definujte základní zapojení třífázové soustavy. Definujte výkonové poměry v třífázové soustavě. Jak a proč se kompenzuje účinník
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA Měření na simulovaném 3f spotřebiči (3 cívkami). Měření 3f-výkonu v zapojení hvězda. Měření 3f výkonu v zapojení trojúhelník. Výpočet kompenzačního kondenzátoru. Fázorový diagram spotřebiče.
III.	SHRNUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 13st3H25-26(M3_WQS3f) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY Literatura: BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 9,10. Studijní text – náplň hodiny 13st3H25-26(M3_WQS3f). Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

Zadání úlohy 4

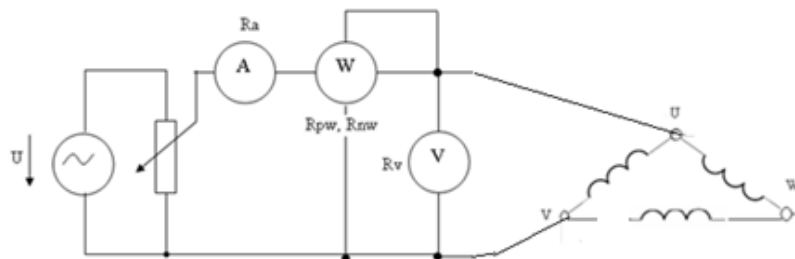
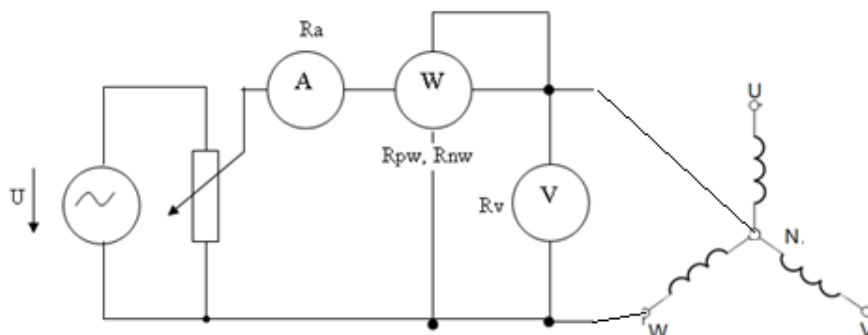
Název měření: Měření 3f napětí, proudů a výkonů. Kompenzace účinníku.

Úkol měření

Simulujte měření na třífázovém spotřebiči. K dispozici máte 3 cívky, pomocí kterých nasimulujeme spotřebič. Fázové (sdružené) napětí simulujte pomocí jednofázového střídavého zdroje s malým napětím (do 100 V). Hodnoty napětí volte pro trojúhelník i hvězdu stejné. Úkol:

1. Měření na jedné větvi hvězdy (zdroj simuluje fázové napětí): Změřte pro 2 hodnoty napětí proud a činný výkon jedné fáze. Dopačtete: sdružené napětí a proudy, jalový a zdánlivý výkon jedné fáze a činný výkon konečného třífázového souměrného spotřebiče ve hvězdě. Určete okamžité hodnoty fázových proudů a napětí.
2. Měření na jedné větvi trojúhelníka (zdroj simuluje sdružené napětí): Změřte pro 2 hodnoty napětí proud a činný výkon jedné fáze. Dopačtete: fázové napětí a proudy, jalový a zdánlivý výkon jedné fáze a činný výkon konečného třífázového souměrného spotřebiče v trojúhelníku. Určete okamžité hodnoty fázových proudů a napětí.
3. Pro zvolené zapojení a jedno napětí namalujte v měřítku fázorový diagram všech napětí třífázového spotřebiče (v měřítku).
4. Vyberte jedno napětí zapojení pro hvězdu a na základě měření a vypočtených hodnot spočtete kompenzační kondenzátor jedné fáze pro $\cos(\varphi)=0,95$. Namalujte nové schéma jedné fáze a fázorový diagram – v měřítku.

Popis úkolu:

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot pro hvězdu

Č.měření	U_f [V]	I_f [A]	P_{1f} [W]	P_{1f}' [W]	U_{SD} [V]	I_{SD} [mA]	S_{1f} [VA]	Q_{1f} [Var]	$P_{3\phi\lambda}$ [W]
1.									

Pro použitý rozsah musíme spočítat odpor napěťové cívky wattmetru a voltmetru:

$$R_{wv} = \langle \text{udáný } R \text{ na přístroji} \rangle \cdot \langle \text{použitý rozsah} \rangle$$

Pro použitý rozsah (budeme přepínat) je nutno spočítat násobící konstanty výchylky pro všechny přístroje:

- $K = \frac{\text{zvolený_rozsah}}{\text{počet_dílků_stupnice}}$
- Měřená veličina je pak: $X=K \cdot \langle \text{počet dílků} \rangle$
- Ztracený výkon na napěťové cívký wattmetru: $P_{nw} = \frac{U^2}{R_{nW}}$
- Ztracený výkon na voltmetru: $P_v = \frac{U^2}{R_v}$
- Korigovaný výkon: $P' = P - (P_{nw} + P_v)$
- Vzorce pro výpočty ostatních veličin vyhledejte v materiálech.
- Podle materiálů vyčíslete ostatní dvě okamžité hodnoty (napište postup výpočtu)

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot pro trojúhelník

Č.měření	U_{SD} [V]	I_{SD} [A]	P_{1f} [W]	P'_{1f} [W]	U_f [V]	I_f [mA]	S_{1f} [VA]	Q_{1f} [Var]	P_{3fD} [W]
1.									

Analogicky uvést výpočty jako pro měření na hvězdě

Fázorový diagram

Vybrat jedno napětí pro jedno zapojení a namalovat fázorový diagram všech tří dvojic napětí v měřítku. Viz studijní materiál k přípravě T9-T10

Výpočet kompenzačního kondenzátoru

V materiálech „12st3H23-24(3f_Vykon) – Dodatek příklad 5“. je postup výpočtu kompenzace účinníku jedné fáze. Namalovat schéma a dosadte do vzorců v postupu pro jedno změřené napětí a proud. Úhel posunu cívký určete ze vztahu $P_{1f} = S_{1f} \cos(\varphi)$.

Související přípravy

Viz cvičení 3 - 4 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 13st3H25-26(M3_WQS3f)

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 9	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 14-17 (teorie). Zpracoval: Ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Trojfázová soustava. Téma vyučovací hodiny: Základní pojmy a vlastnosti trojfázové soustavy.	
Druh vyučovací hodiny: výkladová. Didaktické pomůcky: Projektor PC. Vzdělávací cíl: Znat principy, využití a druhy zapojení trojfázové soustavy. Umět sestrojít příslušné fázorové diagramy. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Vysvětlete a definujte základní princip výroby střídavých napětí a proudů. b) Vysvětlete fázorový model, a jak z fázorů vzniknou průběhy. c) Definujte základní 4 veličiny střídavých proudů a napětí.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Generování tří fázového proudu. b) Zdroj třífázového napětí. c) Točivé magnetické pole.
III.	SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ a) Základní principy výroby třífázového napětí. b) Vztahy mezi sdruženým a fázovým napětím.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 11st3H19-22(3f_zakl.pojmy).
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i> . Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. b) Studijní text – náplň hodiny 11st3H19-22(3f_zakl.pojmy). c) Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 10

Školní rok: 2013/14.

Obor: Strojírenství.

Předmět: Elektrotechnika.

Ročník: 3.

Vyučovací hodina: 18-19 (teorie).

Zpracoval: Ing. Petr Vlček.

Název tematického celku: Trojfázová soustava.

Téma vyučovací hodiny: Výkon a práce trojfázového proudu, kompenzace účinníku

Druh vyučovací hodiny: výkladová.

Didaktické pomůcky: Projektor PC.

Vzdělávací cíl: Znat základní zapojení třífázové soustavy, výkonové poměry zapojení a jak se kompenzuje účinník.

Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.

- I. OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY
 - a) Popište způsob generování třífázového proudu.
 - b) Namalujte fázorový diagram, odvoďte průběhy a vyčíslete okamžité hodnoty
 - c) Definujte a odvoďte vztah mezi fázovým a sdruženým napětím. Jaký mají vzájemný posun a proč?.
 - d) Co je točivé magnetické pole a jak vzniká a jak se využije.
 - e) Jaké jsou základní hodnoty třífázového zdroje v koncové síti v ČR. Odůvodněte tolerance.
 - f) Jak vznikne frekvence 50 Hz.
- II. VÝKLAD NOVÉHO UČIVA
 - a) Připojení spotřebičů k trojfázové síti.
 - b) Proudové poměry a výkon na spotřebičích v trojfázové soustavě.
 - c) Kompenzace účinníku.
- III. SHRNUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ
 - a) Základní principy připojení spotřebičů v třífázové soustavě.
 - b) Základní vztahy pro výkon.
 - c) Kompenzace účinníku.
- IV. ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU
 - a) Projít výukový text 12st3H23-24(3f_Výkon). Kapitola dodatek je jen doplňující
 - b) Zopakujte si z loňského roku: Základní informace o transformátorech, jejich použití a konstrukci. Vysvětlete vířivé proudy, a hysterézní smyčku.
- V. LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY
 - a) Literatura: BLAHOVEC, A. *Elektrotechnika I, I, III*. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1.
 - b) Studijní text – náplň hodiny 12st3H23-24(3f_Výkon) – bez dodatku.
 - c) Předcházející/související teoretická příprava: T1-T4, CV4, přípravy 2ST/ELE
 - d) Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

5. Měření základních parametrů transformátoru

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 5	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 8. - 9. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 4: Měření základních parametrů transformátoru.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj střídavého proudu, potenciometr, voltmetr, sada odporů, universální měřicí přístroj, kondenzátory a cívky) hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měřit střídavé proudy a napětí a výkony, na transformátoru nakrátko, naprázdno a na zatíženém transformátoru. Z naměřených hodnot vyčíslit vlastnosti. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Definujte základní štítkové parametry transformátoru. b) Co je zapojení nakrátko. c) Co je zapojení naprázdno. d) Co je zatěžovací charakteristika. e) Jak vypadá náhradní schéma transformátoru a jaký má význam.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Měření transformátoru v chodu naprázdno. b) Měření transformátoru v chodu nakrátko. c) Měření na zatíženém transformátoru. d) Náhradní schéma transformátoru. e) Štítkové hodnoty.
III.	SHRnutí UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 15st3H31-32(M4_trafa) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání.

- b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 11.
- c) Studijní text – náplň hodiny 15st3H31-32(M4_trafa).
- d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

Zadání úlohy 5

Název měření: Měření základních parametrů transformátoru

Úkol měření

Máte k dispozici trafo o těchto parametrech:

$$N_1=400z, N_2=100z$$

$$I_{2n}=4A$$

$$U_{2N}=12V$$

1. Provedte měření nakrátko:

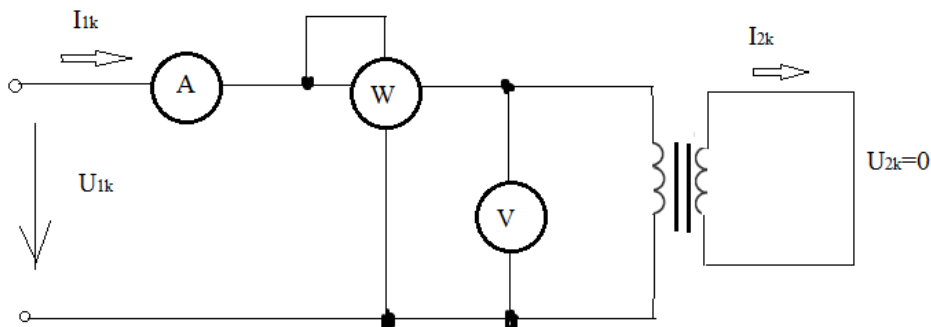
- Spočítejte převod a jmenovitý vstupní proud (I_{1N}). Nastavte U_1 na takovou hodnotu, aby primárem tekla I_{1N} . Z měření stanovte $u_{1k}[\%]$ a U_{1k} .
- Pod napětím U_{1k} změřte všechny parametry, které lze v tomto měření stanovit (I_{1k} , $\cos(\varphi_k)$, R_{1k} , X_r)
- Na základě změřených hodnot namalujte v měřítku fázorový diagram

2. Provedte měření naprázdno:

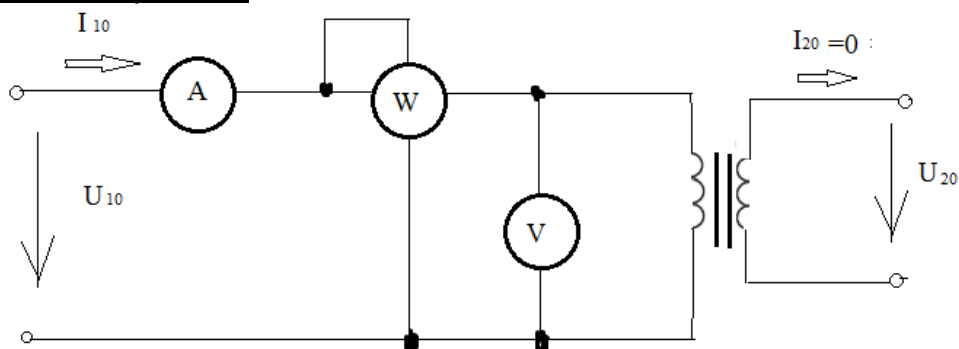
- Spočítejte U_{1N} pro měření naprázdno
 - Určete všechny parametry, které lze v tomto měření stanovit (R_{FE} , $\cos(\varphi_0)$, Q_{10} , X_μ)
 - Na základě změřených hodnot namalujte v měřítku fázorový diagram
- Změřte zatěžovací charakteristiku transformátoru ($U_2=f(I_2)$)
 - Na základě měření namalujte náhradní schéma zatíženého transformátoru Pro poloviční jmenovitý proud. Stavte všechny parametry náhradního dvojbranu.
 - Závěr: vypište štitkové hodnoty.

Popis úkolu:

Měření nakrátko

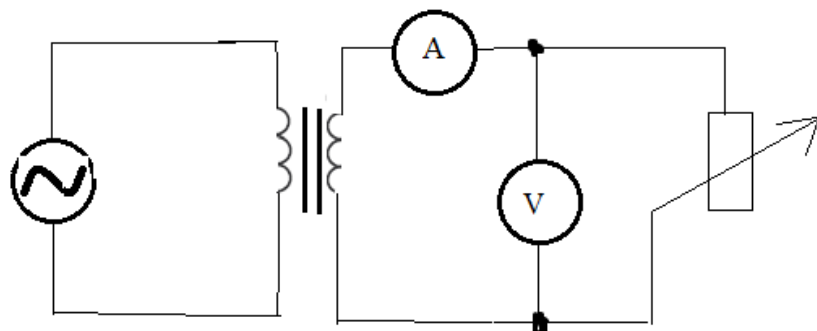

Měření naprázdno

Měření na zatíženém transformátoru - zatěžovací charakteristika:

Projekt: Automatizace výrobních procesů ve strojírenství a řemeslech, reg. číslo CZ.1.07/1.1.30/01.0038

Tabulka naměřených a vypočtených pro měření nakrátko

U_{1k} [V]	I_{1k} [A]	P_{1k} [W]	P_{nw} [W]	P_v [W]	P'_{1k} [W]	$\cos(\varphi_k)$ [-]	R_{1k} [Ω]	X_r [Ω]

Uveďte údaje z DU, a spočtené u_{1k} [%]

Vypočtené hodnoty

- Ztracený výkon na napěťové cívce wattmetru: $P_{nw} = \frac{U_{1k}^2}{R_{nw}}$
- Ztracený výkon na voltmetru: $P_v = \frac{U_{1k}^2}{R_v}$
- Korigovaný výkon: $P_{1k}' = P_{1k} - (P_{nw} + P_v)$

Ostatní vzorce – viz materiály 15st3H31-32(M4_trafa)

Fázorový diagram

Nakreslit v měřítku - viz materiály 15st3H31-32(M4_trafa).

Uvézt výpočty:

$$U_{1k \max} = \sqrt{2} U_{1k}$$

$$I_{1k \cos \max} = \sqrt{2} I_{1k} \cos(\varphi_k)$$

$$I_{1k \sin \max} = \sqrt{2} I_{1k} \sin(\varphi_k)$$

$$U_{1R \max} = \sqrt{2} U_{1k} \cos(\varphi_k)$$

$$U_{1L \max} = \sqrt{2} U_{1k} \sin(\varphi_k)$$

Tabulka naměřených a vypočtených pro měření naprázdno

U_{10} [V]	I_{10} [A]	P_{10} [W]	P' [W]	P_{nw} [W]	P'_{10} [W]	R_{FE} [Ω]	$\cos(\varphi_0)$ [-]	Q_{10} [VA r]	X_μ [Ω]

Ostatní vzorce – viz materiály 15st3H31-32(M4_trafa)

Fázorový diagram

Nakreslit v měřítku - viz materiály 15st3H31-32(M4_trafa).

Uvézt výpočty:

$$U_{10 \max} = \sqrt{2} U_{10}$$

$$I_{10 \cos \max} = \sqrt{2} I_{10} \cos(\varphi_0)$$

$$I_{10 \sin \max} = \sqrt{2} I_{10} \sin(\varphi_0)$$

Tabulka naměřených a vypočtených pro měření zatěžovací charakteristiky

U ₂ [V]	I ₂ [A]

Transformátor připojit na U_{1n}. Hodnotu odporu postupně snižovat od maximální hodnoty zátěže do té doby dokud I₂=I_{2N}. Zde měření ukončit. Odečítejte napětí. Pro hodnotu proudu I₂=I_{2N}/2 změřte ohmetrem zátěž (pro úkol 4)

Náhradní schéma zatíženého transformátoru

Podle materiálů 15st3H31-32(M4_trafa) a výsledků měření sestavit náhradní schéma zatíženého transformátoru a vypočítat a doplňte všechny reaktance a odpory ve schématu. Spočítat proudy a napětí.

Stanovení štítku

Na základě měření sestavi štítek transformátoru

Související přípravy

Viz cvičení 1 - 5 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 15st3H31-32(M4_trafa)

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 11	
Školní rok:2013/14.	
Obor: Strojírenství.	
Předmět: Elektrotechnika.	
Ročník:3.	
Vyučovací hodina: 20-23 (teorie).	
Zpracoval: Ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Elektrické stroje netočivé a usměrňovače.	
Téma vyučovací hodiny: Transformátory.	
Druh vyučovací hodiny: výkladová.	
Didaktické pomůcky: Projektor PC.	
Vzdělávací cíl: Znat základní zapojení třífázové soustavy, výkonové poměry zapojení a jak se kompenzuje účinník.	
Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY
a)	Popište základní díly a materiály na výrobu transformátoru.
b)	Definujte použití transformátorů, princip a rozdělení podle vztahu mezi U_1 a U_2 .
c)	Definujte vířivé proudy jejich vznik, jak ovlivní konstrukci transformátoru. Dají se využít v praxi (jak?).
d)	Definujte základní rovnici transformátoru, výkon a ztráty, účinnost.
e)	Popište hysterézní smyčku a její princip.
f)	Uveďte použití transformátorů v praxi – příklady.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA
a)	Rozdělení, charakteristické veličiny, klasifikace ztrát a štítek
b)	Chod nakrátko.
c)	Chod naprázdno
d)	Náhradní schéma zatíženého transformátoru.
III.	SHRNUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ
a)	Transformátor nakrátko.
b)	Transformátor naprázdno.
c)	Zatížený transformátor.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU
	Projít výukový text 14st3H27-30(trafal).
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY
a)	Literatura: BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i> . Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1.
b)	Studijní text – náplň hodiny 14st3H27-30(trafal).
c)	Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

6. Měření na tlumivkách

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 6	
Školní rok: 2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník: 3. Vyučovací hodina: 10. - 11. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 5: Měření na tlumivkách.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj střídavého proudu, potenciometr, voltmetr, sada odporů, universální měřící přístroj, kondenzátory a cívky) hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měřit střídavé proudy a, zpracovat fázorový diagram. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Co je reaktance, činný odpor a impedance a jak spolu souvisí. b) Jaký je základní fázorový diagram reálné cívky. c) Co je tlumivka a jaké má vlastnosti.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Na tlumivce s jádrem a bez jádra provést měření. b) Měření voltampérové a reaktanční charakteristiky. c) Závislosti $L=f(I)$. d) Pro pracovní bod nakreslit fázorový diagram.
III.	SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 17st3H35-36(M5_TLUM) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 1 -4, 5, 6. c) Studijní text – náplň hodiny 17st3H35-36(M5_TLUM). d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

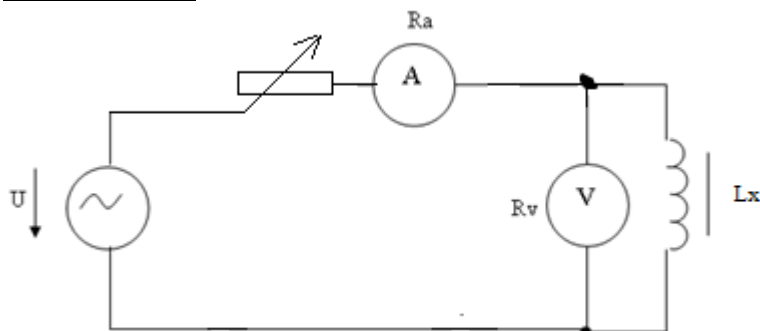
Zadání úlohy 6

Název měření: Měření voltampérové a impedanční charakteristiky tlumivky

Úkol měření

1. Změřte voltampérovou a reaktanční charakteristiku dvou tlumivek s jádrem a bez jádra pro danou frekvenci.
2. Změřte závislost indukčnosti na proudu
3. Zvolte pracovní bod (pro určitý proud) a nakreslete impedanční trojúhelník a fázorový diagram obou tlumivek a určete posun mezi napětím a proudem.

Popis úkolu:

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot pro pro obě tlumivky (2X)

Č.měřen í	U [V]	I [A]	Z [Ω]	X[Ω]	L[mH]
1.	změřím e	změřím e			

Změřený činný odpor tlumivky (ohmmetrem) [Ω]:

- Impedance tlumivky: $Z = \frac{U}{I}$
- Reaktance tlumivky: $Z = \sqrt{R^2 + X^2} \rightarrow X$
- Indukčnost tlumivky: $X = 2\pi fL \rightarrow L$

Grafy

- VA charakteristika $U=f(I)$
- Reaktanční charakteristika $X=f(I)$
- Závislost indukčnosti na proudu $L=f(I)$

Impedanční trojúhelník a fázový posun pro zvolený pracovní bod

Na VA charakteristice a reaktanční charakteristice se zvolíme stejný proud. Na křivkách dostaneme pracovní body, odečteme pro ně U a X (doporučuje se volit pro hodnotu z tabulky)

Impedanční trojúhelník

- Na vodorovné ose nakreslíme v měřítku fázor činného odporu
- Na svislé ose nakreslíme v měřítku fázor reaktance
- Vektory sečteme a určíme úhel φ

Fázorový posun mezin Ua I:

- Přepočítáme efektivní hodnoty U a I na maximální
- Fázory U a I nakreslíme v měřítku pod úhlem φ

Související přípravy

Viz cvičení 1 - 6 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 17st3H35-36(M5_TLUM)

7. Měření na diodách

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 7	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 12. - 13. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 6: Měření na diodách.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj stejnosměrného nspětí, potenciometry, voltmetr a ampérmetr, diody. Hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měřit VA charakteristiku diody a spočítat dynamický i statický odpor. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Popište vlastnosti diody. b) Co je Literatura, odkazy a studijní a programové pomůckyný a co propustný směr? c) Jak vypadá VA diody?
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Měření voltampérové charakteristiky diody několika typů v obou směrech. b) Stanovení dynamické a statické odporu v pracovním bodě.
III.	SHRNUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 20st3H41-42(M6_VAdiody) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 13, 14. c) Studijní text – náplň hodiny 20st3H41-42(M6_VAdiody). d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

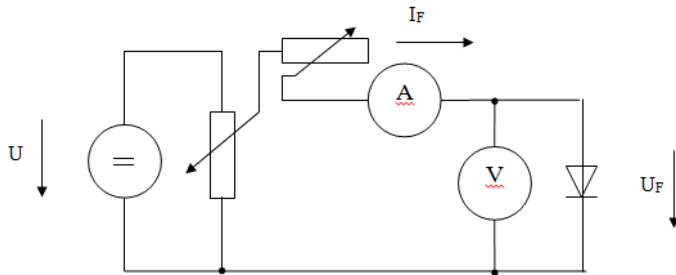
Zadání úlohy 7

Název měření: Měření voltampérové charakteristiky diody

Úkol měření

1. Změřte V-A charakteristiku tří diod v propustném a závěrném směru
2. Z naměřených hodnot sestrojte grafy
3. Zvolte si v propustném směru pracovní bod a v něm spočítejte statický odpor R a dynamický odpor (u Zenerovy diody i v závěrném směru)
4. Porovnejte vlastnosti diod.

Popis měření:

Postup měření

- o Potenciometry regulujeme napětí s ohledem na katalogové hodnoty. Odečítáme proud.
- o Na ampérmetru kontrolujeme, zda se proud neblíží k I_{dt}^1 (hodnota na panýlku diody!) v tom případě musíme proud omezit sériovým potenciometrem.
- o Interval napětí: $<0-U_{dt}^2>$, krok regulace: nejprve poměrně velký, těsně před ohybem (kolenem) malý. Ohyb poznáte podle zvětšeného nárůstu proudu při zvyšování napětí. Koleno změřte co nejpřesněji
- o VA charakteristika $U=f(I)$

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot pro všechny diody (2X)

Č.měření	U [V]	I [A]
1.	změříme	změříme

Statický a dynamický odpor

Do grafů dokreslíme zvolené pracovní body. (Volte těsně nad kolenem).

Statický (stejnoseměrný) odpor: určuje spotřebu energie diody.

- Z charakteristiky odečteme U a I zvoleného pracovního bodu: U_P a I_P .
- Vypočteme: $R_s = \frac{U}{I}$

Dynamický (diferenciální) odpor: udává vnitřní odpor diody.

- Zvolíme malý souměrný interval napětí $<U_{min}; U_{max}>$ okolo pracovního bodu (P je středem intervalu)
- Určíme $\Delta U = U_{max} - U_{min}$.
- Pro U_{min} (U_{max}) určíme I_{min} (I_{max}) a stejně dopočteme $\Delta I = I_{max} - I_{min}$.
- Pak diferenciální odpor je: $r = \frac{\Delta U}{\Delta I}$

¹ Maximální trvalý dovolený proud v daném směru

² Maximální trvalé dovolené napětí v daném směru

Související přípravy

Viz cvičení 1 - 6 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 20st3H41-42(M6_VAdiody)

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 13	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 26-27 (teorie). Zpracoval: Ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Elektrické stroje netočivé a usměrňovače. Téma vyučovací hodiny: Polovodičové součástky, diody, tranzistory.	
Druh vyučovací hodiny: výkladová. Didaktické pomůcky: Projektor PC. Vzdělávací cíl: Rozumět vlastní a nevlastní polovodivosti, znát základní vlastnosti diod a tranzistorů. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Vyjmenujte druhy transformátorů a popište jejich vlastnosti a použití. b) Jaký je problém u výkonových transformátorů a jak se řeší. c) Popište možná zapojení cívek třífázových transformátorů a jejich značení. d) Popište Scottovo zapojení transformátoru. e) Jaké jsou podmínky paralelního chodu transformátorů. Vysvětlete hodinový úhel a sled fází. f) Co je autotransformátor? g) Jaký je princip a konstrukce tlumivky?
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Polovodivost vlastní a nevlastní, přechod PN b) Diody c) Tranzistory
III.	SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ a) Vlastní a nevlastní polovodivost. b) Základní vlastnosti diody. c) Základní vlastnosti tranzistoru.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 18st3H37-38(diody+tranz).
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. Vydání. b) Studijní text – náplň hodiny 18st3H37-38(diody+tranz).

c) Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA VYUČOVACÍ HODINU Č. 14

Školní rok:2013/14.

Obor: Strojírenství.

Předmět: Elektrotechnika.

Ročník:3.

Vyučovací hodina: 28-29 (teorie).

Zpracoval: Ing. Petr Viček.

Název tematického celku: Elektrické stroje netočivé a usměrňovače.

Téma vyučovací hodiny: Vícevrstvé součástky, usměrňovače.

Druh vyučovací hodiny: výkladová

Didaktické pomůcky: Projektor PC.

Vzdělávací cíl: Znat základní principy tyristoru, diaku a triaku. Umět popsat jednotlivé části usměrňovače.

Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.

I. OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY

- a) Vysvětlete, co je vlastní polovodivost?
- b) Vysvětlete nevlastní polovodivost typu P a N
- c) Na jakém principu je založena činnost polovodičové diody? Co je závěrný a co propustný směr?
- d) Namalujte a vysvětlete VA charakteristiku diody.
- e) Uveďte druhy polovodičových diod a jejich použití.
- f) Definujte konstrukci a činnost tranzistoru.
- g) Jak se změří a jak vypadají jeho charakteristiky.
- h) Vysvětlete princip – tranzistor jako zesilovač, tranzistor jako spínač.

II. VÝKLAD NOVÉHO UČIVA

- a) Tyristor.
- b) Diak.
- c) Triak.
- d) Usměrňovač.

III. SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- a) Základní vlastnosti tyristoru, diaku a triaku.
- b) Základní části usměrňovače a jejich princip.

IV. ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU

Projít výukový text 19st3H39-40(vícevrstve).

V. LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY

- a) Literatura: BLAHOVEC, A. *Elektrotechnika I, I, III*. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1.
- b) Studijní text – náplň hodiny 19st3H39-40(vícevrstve).
- c) Předcházející/související teoretická příprava: 13, 7-8, přípravy 2ST/ELE.
- d) Mezipředmětové vztahy: fyzika, matematika.

8. Měření na rezistoru a fotorezistoru

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 8	
Školní rok:2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník:3. Vyučovací hodina: 14. - 15. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 7: Měření na rezistoru a fotorezistoru	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj stejnosměrného naspětí, potenciometry, voltmetr a ampérmetr, rezistory, fotorezistory. Hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měřit VA charakteristiku rezistoru a fotorezistoru, a osvětlovací charakteristiku fotorezistoru. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Popište vlastnosti rezistorů. b) Popište vlastnosti fotorezistorů. c) Co VA charakteristika a co osvětlovací charakteristika.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Měření VA-charakteristiky rezistorů. b) Měření VA-charakteristiky fotorezistoru. c) Měření přeřetí převední charakteristiky fotorezistoru.
III.	SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 21st3H43-44(M7_VAfodporu) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	ZÁVĚR a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 1-7, 13-14. c) Studijní text – náplň hodiny 21st3H43-44(M7_VAfodporu). d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

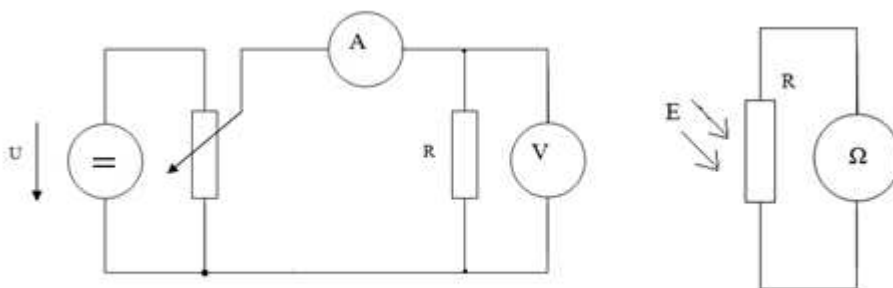
Zadání úlohy 8

Název měření: Měření voltampérové charakteristiky rezistoru a fotorezistoru

Úkol měření

1. Změřte VA charakteristiku dodaných rezistorů pro minimálně 5 hodnot napětí
2. Změřte VA charakteristiku fotorezistoru pro 3 hodnoty osvětlení (jasné světlo 180 lx, denní světlo 150 lx, tma 0 lx)
3. Z naměřených hodnot sestavte následující grafy:
 VA charakteristiky 3 rezistorů $i=f(u)$
 VA charakteristiky fotorezistoru pro 3 hodnoty osvětlení $i=f(u)$
 Hlavní charakteristiku fotorezistoru $r=f(e)$

Popis úkolu:

Postup měření

Add1. Pro 3 rezistory regulujeme napětí v intervalu $\langle 0,20 \rangle$ po 2V. Odečítáme proud.

Add2. Místo rezistoru zapojíme do obvodu fotorezistor. Měření provedeme 3X pro 3 hodnoty osvětlení. Protože nejde osvětlení přesně nastavit, improvizujeme takto. Luxmetr umístíme tesně vedle fotoodporu a změříme skutečné osvětlení, při kterém provedeme proměření. Světlo lze regulovat např takto:

- Zakrytí dlaní
- Osvětlení zářivkou
- Bez zářivky

Add3 Fotorezistor zapojíme přímo na ohmetr a osvětlujeme ho tak, abychom získali alespoň 5 hodnot osvětlení a odporu. Sestavíme graf $r=f(e)$

Tabulka hodnot

Rezistory			Fotorezistor VA			Fotorezistor - osvětlovací		
Č.měření	U [V]	I [A]	Č.měření	U [V]	I [A]	Č. měř.	R[Ω]	E[Lx]
1.-5.	změříme	změříme	E_1 1-5	změříme	změříme	1-5	změříme	změříme
			E_2 :1-5	změříme	změříme			
			E_3 -1-5	změříme	změříme			

Grafy

3X VA charakteristika odporů $u=f(i)$

1X VA charakteristika fotoodporu $u=f(i)$

1X osvětlovací charakteristika fotorezistoru $r=f(e)$

Související přípravy

Viz cvičení 1 - 7 (tento materiál)

Viz související přípravy teorie 13-14 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 21st3H43-44(M7_VAfodporu)

9. Měření na jednocestném usměrňovači

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 9	
Školní rok: 2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník: 3. Vyučovací hodina: 16. - 17. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 8: Měření na jednocestném usměrňovači.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj stejnosměrného napětí, potenciometry, 2 voltmetry a ampérmetr, dioda, osciloskop). Hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měřit zatěžovací charakteristiku usměrňovače a určit činitel zvlnění. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Rozdělení usměrňovačů a základní schémata. b) Co je filtrační kondenzátor a proč se používá. c) Popište další úpravy usměrněného napětí.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Měření zatěžovací charakteristiky jednocestného usměrňovače s odporovou zátěží bez filtračního kondenzátoru a s jeho použitím. b) Měření závislosti činitele zvlnění na odebíraném proudu. c) Osciloskopická měření průběhů.
III.	SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 27st3H55-56(M8_usmernovac) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 1-8, 13-14. c) Studijní text – náplň hodiny 27st3H55-56(M8_usmernovac). d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

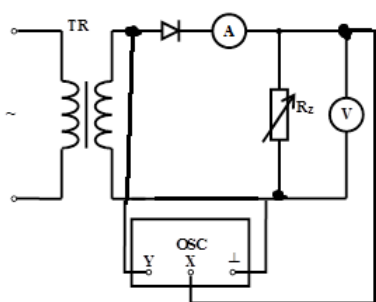
Zadání úlohy 9

Název měření: Měření zatěžovací charakteristiky a výstupních průběhů jednocestného usměrňovače.

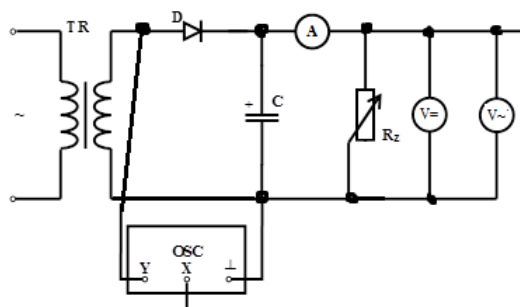
Úkol měření

1. Změřte zatěžovací charakteristiku jednocestného usměrňovače s odporovou zátěží bez filtračního kondenzátoru a s jeho použitím. Pro usměrňovač s filtračním kondenzátorem změřte závislost činitele zvlnění na odebíraném proudu
2. Pro jednu hodnotu odporu zobrazte průběh výstupního napětí usměrňovače s filtračním kondenzátorem i bez něj.

Popis úkolu:

Měření na usměrňovači bez filtračního kondenzátoru

Měření na usměrňovači s filtračním kondenzátorem

1. Bez kondenzátoru:

Nejprve měříme bez zapojeného osciloskopu. Pak zapojíme osciloskop při jedné hodnotě odporu. Sledujeme průběhy, které vyfotíme nebo překreslíme z obrazovky.

2. S kondenzátorem

Nejprve měříme bez zapojeného osciloskopu. Pak zapojíme osciloskop při jedné hodnotě odporu. Sledujeme průběhy, které vyfotíme nebo překreslíme z obrazovky.

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot

Bez kondenzátoru

Č. měř.	U[V]	I[mA]	Rz[Ω]
1.	Změříme		Vypočítat

Ukázka výpočtu: pro 1 řádek

S kondenzátrem

Č. měř.	U _{ss} [V]	U _~ [V]	I[mA]	Rz[Ω]	φ _{zv} [%]
1.	Změříme			Spočteme	

činitel zvlnění: činitel zvlnění: $\varphi_{zv} = \frac{U_{zv}}{U_0} \cdot 100[\%]$ $U_{ss} \rightarrow U_0$ a $U_{\sim} \rightarrow U_{zv}$

Rz – ohmův zákon

Grafy

Bez kondenzátoru:

- $U=f(I)$
- Vložený průběh z osciloskopu pro 1 hodnotu odporu

S kondenzátorem

- $U_{ss}=f(I)$
- $\varphi_{zv}=f(I)$

Související přípravy

Viz cvičení 1 - 8 (tento materiál)

Viz související přípravy teorie 13-14 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 27st3H55-56(M8_usmernovac)

10. Měření kapacity a kmitočtové závislosti reaktance kondenzátoru

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 10	
Školní rok: 2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník: 3. Vyučovací hodina: 18. - 19. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 9: Měření kapacity a kmitočtové závislosti reaktance kondenzátoru.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření. Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (zdroj střídavého napětí s generátorem kmitočtu, potenciometry, voltmetry, ampérmetr, ohmmetr sada kondenzátorů). Hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky Impedanci a kapacitu kondenzátorů. Výchovný cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Popište konstrukci kondenzátoru a jeho použití. b) Definujte kapacitu. c) Definice impedance a jejích složek. d) Fázorový diagram skutečného a ideálního kondenzátoru.
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Měření kapacity Ohmovou metodou. b) Měření kmitočtové závislosti reaktance.
III.	SHRnutí UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 28st3H57-58(M9_kapacita) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. b) Související přípravy: Elektrotechnika / obor Strojírenství / č. 1-9, 3. c) Studijní text – náplň hodiny 28st3H57-58(M9_kapacita). d) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

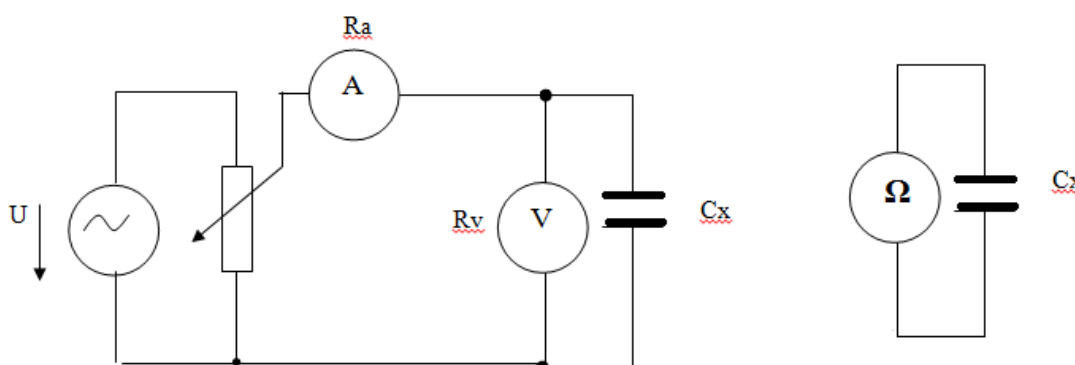
Zadání úlohy 10

Název měření: Měření kapacity a kmitočtové závislosti reaktance kondenzátoru

Úkol měření

1. Změřte kapacitu daných kondenzátorů pomocí Ohmovou metodou v obvodu střídavého pro dvě hodnoty napětí U a zvolený kmitočet f .
2. Měňte kmitočet f od 10 Hz do 1000 Hz a změřte kmitočtovou závislost reaktance X_c jednoho zvoleného kondenzátoru. Závislost vyneste do grafu.
3. Porovnejte naměřené hodnoty a popište průběh grafu.

Popis měření:

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot

Měření kapacity

Č. měř.	U[V]	I[mA]	R[Ω]	Z[Ω]	φ [°]	X[Ω]	C[μF]
1.	Změříme			Spočteme			

- Impedance: $Z = \frac{U}{I}$
- Fázový posun: $\varphi = \arccos \frac{Z}{R}$
- Reaktance: $X = Z \sin(\varphi)$
- Kapacita: $C_x = \frac{1}{2 * \pi * f * X}$

Měření kmitočtové závislosti reaktance

C[μF]	R[Ω]

Č. měř.	f[Hz]	U[V]	I[mA]	Z[Ω]	φ [°]	X[Ω]
1.	Změříme			Spočteme		

Grafy

Kmitočtová závislost reaktance: $X=f(f)$

Související přípravy

Viz cvičení 1 - 9 (tento materiál)

Viz související přípravy teorie 3 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 28st3H57-58(M9_kapacita)

11. Měření teploty pomocí odporového teploměru

Písenná příprava

PÍSEMNÁ PŘÍPRAVA NA CVIČENÍ Č. 11	
Školní rok: 2013/14. Obor: Strojírenství. Předmět: Elektrotechnika. Ročník: 3. Vyučovací hodina: 20. - 21. (praktická). Zpracoval: ing. Petr Vlček.	
Název tematického celku: Praktická měření. Téma vyučovací hodiny: Praktická úloha 10: Měření teploty pomocí odporového teploměru.	
Druh vyučovací hodiny: 2 hodiny praktické měření Didaktické pomůcky: Projektor PC, přístroje potřebné pro zpracování úlohy (vaříč, nádoba, termočlánek, teploměr Pt100, Metex, ohmmetr, PC. Hodina probíhá v odborné učebně. Vzdělávací cíl: Prakticky měří teplotu a používá odporový teplotní snímač. Výchovní cíl: Uvědomuje si odpovědnost za výsledky svých řešení, dodržuje technické normy, při práci dodržovali zásady a předpisy BOZP.	
I.	OPAKOVACÍ OTÁZKY Z PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY a) Definujte závislost odporu na teplotě. b) Popište princip termočlátku. c) Co je třída přesnosti a jak se určí?
II.	VÝKLAD NOVÉHO UČIVA a) Ověřování odporového teploměru přesnějším termočlánekem a stanovení třídy přesnosti. b) Přechodová charakteristika ohřevu (vaříče) s použitím teploměru. c) Převodní charakteristika měření teploty odporovým teploměrem.
III.	SHRUTÍ UČIVA A PROCVIČOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ Probíhá prakticky.
IV.	ZADÁNÍ DOMÁCÍHO ÚKOLU Projít výukový text 30st3H63-64(M10_RmTEPL) a podle něj zpracovat referát na základě naměřených hodnot v hodině.
V.	LITERATURA, ODKAZY A STUDIJNÍ A PROGRAMOVÉ POMŮCKY a) Literatura: • BLAHOVEC, A. <i>Elektrotechnika I, I, III</i>. Praha: Informatorium, 2002, 3. vydání, ISBN 80-7333-043-1. • KOLEKTIV AUTORŮ. <i>Elektrotechnická měření</i>, Praha: BEN, 2003, 1. vydání. b) Studijní text – náplň hodiny 30st3H63-64(M10_RmTEPL). c) Mezipředmětové vztahy: Praxe žáků a dílenská cvičení.

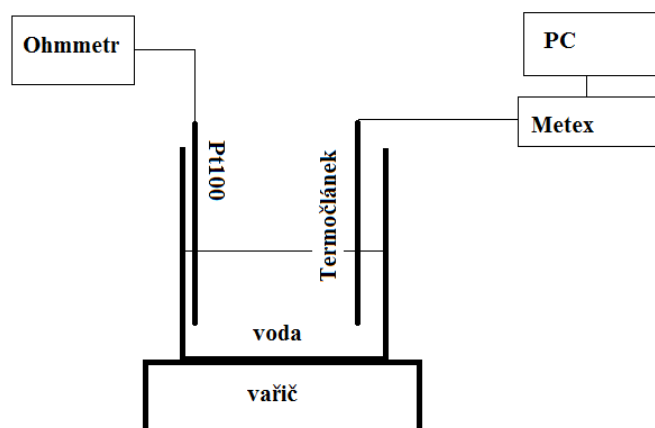
Zadání úlohy 11

Název měření: Měření teploty pomocí odporového teploměru

Úkol měření

1. Připojte odporový teploměr Pt100 k ohmetru a měřte teploty vody v rozmezí 14-99 °C v nádobě vyhřívané vaříčem v závislosti na čase - přechodovou charakteristiku oteplovací i ochlazovací (tu jen zčásti). Současně teplotu kontrolujte termoelektrickým článkem - termočlánkem připojeným k Metexu a PC. Z naměřených hodnot sestrojte:
2. Změřte přechodovou charakteristiku ($v=f(t)$). V ní zjistěte T_u (dobu průtahu) a T_n (dobu náběhu) pro ohřívání při zapnutí vaříče na plný výkon
3. Převodní charakteristiku ($R_v=f(t)$). Porovnejte s danou funkcí.
4. Porovnejte naměřené hodnoty s vypočtenými a zjistěte TP (třídu přesnosti) odporového teploměru

Popis úkolu

Tabulka naměřených a vypočtených hodnot

Č. měř.	v_{M1} [°C]	R_v [Ω]	v_v [°C]	Δv [°C]
1.	změříme		vypočteme	

v_{M1} [°C] - skutečná teplota zjištěná přesnějším termočlánkem (zpravá PC – METEX po 20 s)

R_v [Ω] – odpor teploměru PT100 daný změnou teploty (odečítat manuálně po 20 s)

v_v [°C] - Vypočtená teplota z odporu PT100:

$$R_v = R_0(1 + \alpha \Delta v) = R_0(1 + \alpha(v - 0)) = R_0(1 + \alpha v)$$

Δv [°C] - rozdíl naměřených teplot: $\Delta v = v_{M1} - v_v$

Třída přesnosti: $T_p = \frac{\Delta_{\max}}{M} \cdot 100$ [%]

Grafy:

- Přechodová charakteristika ohřevu: $v_v=f(t)$
- Převodní charakteristika teploměru: $v_{M1}=f(R_v)$

Související přípravy

Viz cvičení 1 - 10 (tento materiál)

Viz související přípravy teorie T3 (tento materiál)

Podrobnosti: viz studijní text - náplň hodiny: 30st3H63-64(M10_RmTEPL)